

УДК: 343.98

DOI: <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2022-78-1-161-168>



Кубарєв Іван Володимирович,

кандидат юридичних наук, доцент

(Донецький державний університет
внутрішніх справ, м. Кривий Ріг)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1053-9758>

ТАКТИЧНА ОПЕРАЦІЯ «ЗБІР ВІДОМОСТЕЙ НА МІСЦІ ВИЯВЛЕННЯ ТРУПА»

У статті розглянуто тактичну операцію «Збір відомостей на місці виявлення трупа» як ефективну форму взаємодії слідчого та оперативних підрозділів на початковому етапі розслідування вбивств. Обґрунтовано коректну назву операції, розкрито її структуру. Надано характеристику окремим складовим тактичної операції, зокрема: рекогносцировці, опитуванню громадян, обстеженню місцевості за межами місця події.

Ключові слова: розслідування вбивств; взаємодія слідчого та оперативних підрозділів; тактична операція; огляд місця події; розшукові заходи.

Постановка проблеми. Охорона життя людини, як найвищої соціальної цінності, є одним із головних завдань держави. Це вимагає від правоохоронних органів безперервної активізації протидії злочинності, і зокрема у таких її особливо тяжких проявах, як вбивства. Важливим напрямом протидії зазначеним злочинам є їх ефективне розслідування, без якого неможливе справедливе покарання винних та вирішення інших завдань кримінального судочинства. У той же час розслідування вбивств, й особливо вчинених в умовах неочевидності, викликає значні труднощі і, що є загальноновизнаним, неможливе без належної взаємодії слідчого та оперативних підрозділів. Передусім це стосується початкового етапу розслідування вбивств, помилки та прорахунки якого вкрай тяжко виправити на наступних етапах. Тому подальше вдосконалення взаємодії слідчого та оперативних підрозділів на початковому етапі розслідування вбивств залишається актуальним науковим завданням, перспективним напрямом вирішення якого є розвиток та вдосконалення концепції тактичних операцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми тактичних операцій на досудовому розслідуванні були предметом наукової уваги таких відомих учених, як О. Я. Баєв, В. П. Бахін, Р. С. Белкін, А. Ф. Волобуєв, А. В. Дулов, Л. Я. Драпкін, В. А. Журавель, С. Ф. Здоровко, І. М. Комаров, В. О. Коновалова, Є. Д. Лук'янчиков, Я. Є. Мишков, М. В. Салтевський, Р. Л. Степанюк, К. О. Чаплинський, С. С. Чернявський, В. М. Шевчук, В. Ю. Шепітько, В. І. Шиканов, Б. В. Щур, Н. П. Яблоков та ін. Праці зазначених авторів створили міцний науковий фундамент концепції тактичних операцій у криміналістиці, але низка питань, як загальнотеоретичного характеру, так і щодо окремих різновидів тактичних операцій, залишаються дискусійними та потребують подальшої розробки. Зокрема, це стосується взаємодії слідчого та оперативних підрозділів під час роботи на місці виявлення трупа.

Метою статті є формування структури тактичної операції, що має проводитися на місці виявлення трупа, та надання характеристики окремих її складових.

Виклад основного матеріалу. Концепція комплексного підходу до проведення слідчих, оперативно-розшукових й інших дій виникла в криміналістиці у зв'язку з констатацією неможливості вирішення окремих завдань розслідування проведенням якої-небудь однієї слідчої дії [1, с. 44]. Сьогодні розробка комплексів слідчих й інших дій, їх типізація розглядаються як важлива тенденція в розвитку криміналістики [2, с. 56], а недостатня увага до цього питання – як одна з причин невідповідності теорії потребам практики [3, с. 116].

У криміналістичній літературі для позначення таких комплексів використовуються терміни «тактична операція», «криміналістична операція», «тактична комбінація», «тактичний комплекс», «спеціальна операція», що, як справедливо зауважено, пов'язано з етапом становлення цієї категорії [4, с. 48]. На думку О. Я. Баєва, варто використовувати термін «тактична операція» як у цілому сталий у криміналістичній теорії, хоча вчений і не бачить принципового значення в тому, як іменувати такі комплекси [5, с. 216]. Уважаємо, що термін «тактична операція» дійсно найбільш прийнятний, оскільки він не тільки є сталим, але й найбільш повно відображає змістовну сторону поняття. Однак щодо відсутності принципового значення в тому, як іменувати комплекси, думка О. Я. Баєва викликає заперечення, оскільки неоднозначність термінології говорить про недосконалість понятійного апарату науки, а однозначне відношення термінів, знаків і понять, що вводяться, до виявлених фактів і передбачуваних властивостей є принципово важливим для всіх пізнавальних дій і, насамперед, для емпіричної перевірки законів, теорій, гіпотез [6, с. 110].

Поняття тактичної операції на сьогодні залишається дискусійним у криміналістичній теорії. На нашу думку, становлять інтерес дефініції, у яких тактичні операції розглядаються як системні утворення, тобто підкреслюється взаємозв'язок дій, що складають операцію. Так, заслуговує на увагу позиція С. Ф. Здоровка, який зазначає, що тактична операція – це система однойменних або різнойменних процесуальних або непроцесуальних дій і заходів (слідчих, оперативно-розшукових, організаційних), які спрямовані на вирішення проміжного завдання розслідування, об'єднані єдиним планом і єдиним задумом, характеризуються вибірковістю і ситуаційною обумовленістю та виконуються правомочними особами під керівництвом слідчого [7, с. 3]. У наведеному визначенні сутнісні ознаки тактичної операції сформульовані достатньо повно та лаконічно.

У теорії криміналістики типові тактичні операції розробляються стосовно виду злочину й локальних завдань розслідування. Зокрема, проведено дослідження та запропоновано тактичні операції під час розслідування вбивств із розчленовуванням трупа [8, с. 149–150], убивств, прихованих інсценуваннями [8, с. 221–223], убивств, учинених організованими злочинними групами [7, с. 6–7], убивств, пов'язаних із заволодінням матеріальними цінностями [9] тощо.

При цьому в тактичні операції разом зі слідчими діями включаються й оперативно-розшукові заходи (подвірно-поквартирні обходи¹, обстеження місцевості та ін.), що проводяться оперативними працівниками. Однак організатором таких заходів у рамках тактичних операцій є слідчий. Щодо цього С. Ф. Здоровко справедливо зауважує, що однією з важливих ознак тактичної операції є те, що вона передбачає керівництво з боку слідчого, незалежно від сутності дій, які до неї входять [10, с. 15]. Тим часом діяльність слідчого з організації зазначених заходів у криміналістиці практично не досліджена й у більшості випадків обмежується вказівкою на те, що згадані заходи можуть бути проведені в рамках тієї чи іншої тактичної операції. Недостатньо досліджені й взаємозв'язки слідчих дій та інших заходів, що складають операцію, хоча розробка тактичних операцій передбачає

¹ Подвірно-поквартирний обхід – професійний жаргонізм, ужитий нами з причин його сталості. На наш погляд, правильна назва заходу – опитування громадян, що мешкають або працюють на території, прилеглої до місця події.

встановлення таких зв'язків [11, с. 140]. Ці обставини перешкоджають ефективній реалізації типових тактичних операцій у діяльності правоохоронних органів і дозволяють погодитися з думкою про те, що тактика проведення оперативно-розшукових заходів повинна посісти належне місце не тільки в теорії оперативно-розшукової діяльності, але й у криміналістиці [11, с. 121].

Тактична операція «Збір відомостей на місці виявлення трупа» спрямована на одержання інформації про характер події та причетних до неї осіб і є базовою для розслідування вбивств. Особливості цієї тактичної операції полягають у тому, що вона:

- створює необхідну базу для проведення інших тактичних операцій [12, с. 217];
- спрямована на збір відомостей щодо всіх елементів предмета доказування, на відміну від більшості інших операцій, що мають на меті з'ясування лише одного такого елемента;
- проводиться негайно після одержання інформації про подію, тобто в умовах практично повної відсутності вихідної інформації;
- проводиться без ретельної підготовки, характерної для інших тактичних операцій;
- характеризується паралельним (одночасним) проведенням заходів і дій, що входять до її складу;
- фактором, що дозволяє об'єднати заходи у відносно відособлену групу, є локалізація передбачуваних джерел інформації – місце події і прилегла до нього територія.

В окремих літературних джерелах аналізована тактична операція іменується «Огляд місця події». Через це слід зазначити, що найменування тактичної операції хоча й має дещо умовний характер, проте, як справедливо пише І. В. Борисенко, повинно бути зв'язане з проміжним завданням, на виконання якого вона націлена [12, с. 215]. Найменування «Огляд місця події» не тільки не відображає завдання операції, зводячи його, власне кажучи, до завдань одиничної слідчої (розшукової) дії, але й робить необґрунтований акцент лише на одному з елементів операції, ігноруючи її комплексний характер. Це призводить до того, що вихований на класичному постулаті криміналістики про архіважливість, невідкладність огляду місця події слідчий навіть вважає себе зобов'язаним після прибуття на місце події відразу ж приступити до його огляду, а не виконувати якісь ще заходи чи дії [13, с. 63].

На думку деяких авторів, тактична операція повинна іменуватися «Збір початкових відомостей» [8, с. 148; 12, с. 215–217]. Однак таке формулювання має занадто загальний, неконкретний характер, що призводить до неможливості чітко окреслити коло дій, що складають операцію, додає заходам розмиту спрямованість (так, дії зі встановлення особи загиблого одними авторами включаються до операції «Збір початкових відомостей» [8, с. 148], іншими ж виділяються в самостійну тактичну операцію [12, с. 217–218]). У результаті тактична операція, власне кажучи, ототожнюється з усіма діями початкового етапу розслідування. На наш погляд, дії зі встановлення особи загиблого є окремою тактичною операцією, яку в криміналістичній літературі прийнято іменувати «Атрибуція трупа».

Характер заходів, що складають досліджувану тактичну операцію, дає підстави зробити висновок про їх територіальний зв'язок із місцем події (але не з його оглядом як слідчою (розшуковою) дією), що, на наше переконання, і є чинником, який дозволяє чітко сформулювати тактичне завдання, поєднує дії, які до неї входять, і дозволяє відмежувати її від інших тактичних операцій. Тому для такої тактичної операції можна запропонувати найменування «Збір відомостей на місці виявлення трупа».

У літературі запропоновано різні переліки заходів, що складають зазначену операцію. Аналіз літературних джерел та слідчо-оперативної практики дозволяє включити до

структури цієї тактичної операції такі дії: а) рекогносцировка; б) огляд місця події і трупа; в) вилучення з місця події зразків для порівняльного дослідження; г) обстеження місцевості, що знаходиться за межами місця події; ґ) одержання інформаційних характеристик території; д) проведення подвірно-поквартирних обходів; е) організація «роботи на слух»; є) організація спостереження за місцем події.

Слід зазначити, що певні дії, які включаються як нами, так й іншими авторами у згадану операцію (обстеження місцевості, подвірно-поквартирні обходи), традиційно зазначаються в рамках тактики огляду місця події. Однак такий підхід, по-перше, не повною мірою відповідає сутності огляду місця події – цілеспрямованому візуальному сприйняттю обстановки і слідів. А по-друге, не дозволяє достатньо чітко й повно досліджувати взаємозв'язки між цими діями. Щодо цього Р. С. Белкін констатує, що криміналістична тактика не відповідає потребам практики, тому що обмежується розробкою рекомендацій, розрахованих на окремі слідчі дії, у той час як слідчий часто стикається із завданнями, вирішити які можна тільки проведенням серії, причому не тільки слідчих, дій [3, с. 116]. Системний підхід передбачає розгляд дій, що складають тактичну операцію, як відносно відособлених, але в той же час і взаємозалежних елементів. Із цих позицій, зважаючи на обмежений обсяг публікації, убачається доцільним зупинитися на окремих організаційних і розшукових заходах, що входять до досліджуваної тактичної операції, оскільки вони, як зазначалося раніше, залишаються у криміналістиці майже не дослідженими. Зокрема, це стосується рекогносцировки.

Згідно з тлумачним словником, рекогносцировка – це розвідка, що проводиться командиром частини особисто або з офіцерами штабу з метою уточнення розташування сил ворога, вивчення місцевості та одержання інших відомостей, необхідних для схвалення плану й організації бойових дій війська [15, с. 195]. У криміналістичній літературі [16, с. 58–59] термін «рекогносцировка» вживається як рівнозначний обзорній стадії огляду місця події. Однак таке розуміння звужує можливості розглядуваного заходу, оскільки під час рекогносцировки вирішуються питання, що стосуються проведення операції в цілому, а також інших, крім огляду, заходів. До того ж рекогносцировка може здійснюватися під час проведення інших операцій або слідчих дій. Зокрема, для ефективного проведення обшуку, затримання, слідчого експерименту слідчому рекомендується попередньо побувати на місці їх проведення [17, с. 262; 18, с. 225–226]. У цих випадках рекогносцировка вирішуються дещо інші завдання, проте її суть – ознайомлення з умовами, у яких планується діяти, – залишається незмінною. Ці обставини дозволяють розглядати рекогносцировку як самостійний захід.

Важливо також і те, що вихідним для вирішення питання про проведення тактичної операції є етап аналізу слідчої ситуації, результатом якого є, з одного боку, постановка завдання щодо виявлення доказової інформації, а з іншого – його реалізації в тактичній операції [18, с. 144]. З огляду на те, що тактична операція «Збір відомостей на місці виявлення трупа» проводиться відразу після одержання повідомлення про вбивство, саме рекогносцировка дозволяє одержати той мінімум інформації про слідчу ситуацію, аналіз якої дає змогу прийняти рішення про необхідність проведення операції та адаптувати її до конкретних умов розслідування.

Таким чином, у процесі рекогносцировки вирішується комплекс взаємозалежних завдань, які умовно можна поділити на три групи:

- 1) пов'язані з проведенням тактичної операції в цілому;
- 2) пов'язані з проведенням огляду місця події;

3) пов'язані з оптимізацією проведення інших дій, що складають операцію (визначення території за межами місця події, що підлягає обстеженню, житлового масиву, у якому необхідно провести подвірно-поквартирний обхід та ін.)².

Важливе місце у структурі аналізованої тактичної операції посідають такі заходи, як обстеження місцевості, що знаходиться за межами місця події, та подвірно-поквартирні обходи. Обстеження місцевості, приміщень та інших об'єктів, що знаходяться за межами місця події, на думку І. Є. Биховського, є самостійним організаційним заходом, спрямованим на виявлення слідів і об'єктів, що підлягають огляду [19, с. 49]. Особливе значення обстеження має в тих випадках, коли вбивство вчинене на відкритій місцевості, тому що сліди злочину – ті чи інші речі злочинця або жертви, знаряддя убивства та ін. – можуть знаходитися і на значній відстані від трупа.

Доцільність обстеження обумовлена принаймні трьома обставинами:

– по-перше, злочинець звертає менше уваги на сліди, що залишаються в ході попереднього спостереження за місцем вчинення злочину, підходячи до нього й залишаючи його;

– по-друге, злочинець прагне якомога швидше позбутися предметів, що його викривають, і тому, уже залишаючи місце події, викидає менш цінні з викрадених речей, одяг зі слідами крові, використані під час учинення вбивства знаряддя і т. ін.;

– по-третє, використовуючи сучасні технічні засоби, окремі члени злочинної групи можуть брати участь у вбивстві, знаходячись на певній відстані від місця злочину, виконуючи об'єктивну сторону злочину шляхом спостереження за місцевістю, забезпеченням транспортом або в інший спосіб зменшуючи ймовірність виявлення злочину та затримання злочинців. У місцях їх знаходження можуть бути виявлені важливі сліди.

Об'єктами обстеження можуть бути: а) відкрита місцевість; б) приміщення; в) акваторії. Завдання обстеження в кожному конкретному випадку визначаються характером убивства, особливостями місця події та інших обставин, але узагальнення практики показує, що основними з них можуть бути:

– виявлення місця вчинення злочину в тих випадках, коли воно не збігається з місцем події;

– установлення маршруту пересування злочинців, потерпілого й інших осіб;

– визначення місць, у яких проводилася підготовка вбивства;

– виявлення слідів злочину;

– виявлення засобів відеоспостереження, що могли зафіксувати криміналістично значущу інформацію;

– визначення об'єктів і місць, у яких (стосовно яких) мають бути проведені інші слідчі (розшукові) або оперативні дії;

– пошук різних об'єктів (транспортних засобів, знарядь злочину, місць, де приховано викрадене, трупи та їхні частини і т. ін.);

Як показує аналіз слідчо-оперативної практики, слідчі не завжди дають доручення оперативним підрозділам про проведення обстеження окремих об'єктів, коли цього вимагають обставини справи, і не вживають заходів щодо організації їх проведення.

Одним із заходів, що складають тактичну операцію «Збір відомостей на місці виявлення трупа», є подвірно-поквартирний обхід житлового масиву, який розташований у районі місця події. Доцільність його проведення обумовлена тим, що злочинна діяльність знаходить своє відображення не тільки в предметній (речовій) формі, але й у формі

² Більш детально про задачі рекогносцировки див.: Кубарев І. В. Задачи следователя при проведении рекогносцировки на месте происшествия. *Проблемы современной криминалистики и судебной экспертизы* : тез. докл. респ. науч.-практ. конф., посвящ. 40-летию основания кафедры криминалистики Акад. МВД Респ. Беларусь (Минск, 26 мая 2016 г.). Минск : Академия МВД, 2016. С. 70–77.

уявній (образній) – у свідомості людей, а основне завдання полягає у виявленні очевидців події, тобто носіїв цих образів. У криміналістичній літературі відзначається, що в результаті подвірньо-поквартирних обходів нерідко вдається одержати відомості, важливі для розкриття вбивства, а помилки в організації їх проведення розглядаються як одна з причин, за якої ці злочини залишаються нерозкритими [8, с. 288].

Завдання подвірньо-поквартирного обходу в досліджуваній категорії злочинів, на наш погляд, можуть бути сформульовані так:

- установлення громадян, що володіють інформацією, яка має значення для розкриття та розслідування вбивства;
- з'ясування прикмет та інших ознак осіб, можливо причетних до вчинення вбивства;
- установлення особи невідомого трупа;
- установлення причетності опитуваних до вчиненого злочину.

Аналіз практики розслідування вбивств, учинених групою, показує, що реалізація цього заходу починається одночасно з оглядом місця події та продовжується після його закінчення, триваючи іноді кілька днів. Тому після закінчення огляду отримані в його ході дані повинні бути враховані під час організації обходу.

Заключним етапом тактичної операції «Збір відомостей на місці виявлення трупа» є підведення підсумків, під час якого повинна бути коротко обговорена проведена робота і її результати. При цьому особливу увагу має бути приділено з'ясуванню припущень усіх учасників щодо механізму вбивства, обстановки, інших істотних деталей, а також осіб, що його вчинили. У процесі підведення підсумків результати огляду місця події мають бути оцінені в сукупності з іншими відомостями, а також проконтрольована документальна фіксація всіх проведених заходів.

На нашу думку, підведення попередніх підсумків тактичної операції доцільно проводити безпосередньо на місці події, використовуючи для цього будь-яке вільне приміщення чи салон службового автомобіля. Оскільки в ході проведення цього заходу після повернення до правоохоронного органу, як правило, виникають труднощі в усуненні виявлених під час спільного обговорення прогалин у роботі й немає можливості для уточнення окремих питань безпосередньо на місці події.

Висновки. Запропонована структура тактичної операції «Збір відомостей на місці виявлення трупа» є типовою, але, очевидно, невичерпною і залежно від конкретних обставин провадження може доповнюватися іншими заходами. Реалізація цієї тактичної операції передбачає постійний обмін інформацією між виконавцями окремих заходів, що забезпечить ефективність діяльності кожного з них, а отже – і операції в цілому. Подальше вдосконалення діяльності з реалізації досліджуваної тактичної операції вбачається в поглибленні уявлень про її складові та взаємозв'язки між ними.

Список використаних джерел

1. Дулов А. В. Тактические операции при расследовании преступлений. Минск : Изд-во БГУ, 1979. 128 с.
2. Шевчук В. М. Тенденції та перспективи розвитку криміналістичної теорії тактичних операцій. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2013. Вип. 13. С. 44–53.
3. Белкин Р. С. Очерки криминалистической тактики : учеб. пособ. Волгоград : ВСШ МВД РФ, 1993. 200 с.
4. Шевчук В. М. Криміналістична теорія тактичних операцій: проблеми та перспективи формування. *Актуальні проблеми криміналістики*. Харків : Гриф, 2003. С. 47–50.
5. Баев О. Я. Основы криминалистики : курс лекций. Москва : Экзамен, 2001. 288 с.
6. Герасимов И. Г. Научное исследование. Москва : Политиздат, 1972. 279 с.

7. Здоровко С. Ф. Типові тактичні операції при розслідуванні вбивств, вчинених організованими злочинними групами : метод. рекомендації. Харків : Національна юридична академія ім. Я. Мудрого, 2002. 40 с.
8. Коновалова В. О. Вбивство: мистецтво розслідування : монографія. Харків : Факт, 2000. 311 с.
9. Исаенко В. Н. Тактические комплексы в расследовании убийств с использованием сведений о материальных ценностях, похищенных у потерпевших : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. Москва, 1990. 24 с.
10. Здоровко С. Ф. Розслідування вбивств, що вчиняються організованими злочинними групами (типові тактичні операції). Харків : Гриф, 2004. 176 с.
11. Шепитько В. Ю. Криміналістика : курс лекцій. Харьков : Одиссей, 2003. 352 с.
12. Борисенко І. Організація та проведення тактичних операцій при розслідуванні вбивств з розчленуванням трупа. *Вісник Академії правових наук України*. Харків : Право, 2001. № 3 (26). С. 213–226.
13. Кавалиерис А. К. Некоторые вопросы раскрытия преступлений, совершенных в условиях неочевидности, по горячим следам. *Проблемы раскрытия и расследования преступлений, совершенных в условиях неочевидности*. Волгоград : ВШ МВД СССР, 1989. С. 60–66.
14. Шиканов В. И. Информация к тактической операции «Атрибуция трупа». Иркутск : Иркут. ун-т, 1975. 182 с.
15. Українська радянська енциклопедія / гол. ред. М. П. Бажан. Київ : Голов. ред. УРЕ, 1963. Т. 12. 576 с.
16. Ларин А. М., Мудьюгин Г. М. Руководство по расследованию убийств. Москва : Юрид. лит., 1977. 399 с.
17. Кондратьев Я. Ю., Максименко С. Д., Романюк Б. В. Психологічні особливості організованих злочинних об'єднань (використання психологічних знань у протидії організованій злочинності) : наук.-практ. посіб. Київ : Національна академія внутрішніх справ України, 2002. 435 с.
18. Гаврилов А. К., Глазырин Ф. В., Ефимичев С. П., Закатов А. А., Кругликов А. П., Посник В. С. Следственные действия (процессуальная характеристика, тактические и психологические особенности) : учеб. пособ. для вузов МВД СССР. Волгоград : ВСШ МВД СССР, 1984. 240 с.
19. Коновалова В. Е. Версия: концепция и функции в судопроизводстве. Харьков : Консум, 2000. 176 с.
20. Быховский И. Е. Осмотр места происшествия. Москва : Юрид. лит., 1973. 97 с.

References

1. Dulov, A. V. (1979). *Takticheskie operacii pri rassledovanii prestuplenij* [Tactical operations in the investigation of crimes]. Minsk : Izd-vo BGU. 128 s. [in Russian].
2. Shevchuk, V. M. (2013). *Tendentsii ta perspektyvy rozvytku kryminalistychnoi teorii taktychnykh operatsii* [Trends and prospects for the development of forensic theory of tactical operations]. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky*. Vyp. 13. S. 44–53 [in Ukrainian].
3. Belkin, R. S. (1993). *Ocherki kriminalisticheskoi taktiki* : ucheb. posob [Essays on Forensic Tactics]. Volgograd : VSSH MVD RF. 200 s. [in Russian].
4. Shevchuk, V. M. (2003). *Kryminalistychna teoriia taktychnykh operatsii: problemy ta perspektyvy formuvannia* [Forensic theory of tactical operations: problems and prospects of formation]. *Aktualni problemy kryminalistyky*. Kharkiv : Hryf. S. 47–50 [in Ukrainian].
5. Baev, O. Ya. (2001). *Osnovy kriminalistiki* : kurs lekciij [Fundamentals of Forensic Science]. Moskva : Ekzamen. 288 s. [in Russian].
6. Gerasimov, I. G. (1972). *Nauchnoe issledovanie* [Scientific research]. Moskva : Politizdat. 279 s. [in Russian].
7. Zdorovko, S. F. (2002). *Typovi taktychni operatsii pry rozsliduvanni vbyvstv, vchynenykh orhanizovanymy zlochynnymy hrupamy* : metod. rekomendatsii [Typical tactical operations in the investigation of murders committed by organized criminal groups]. Kharkiv : Natsionalna yurydychna akademiia im. Ya. Mudroho. 40 s. [in Ukrainian].
8. Konovalova, V. O. (2000). *Vbyvstvo: mystetstvo rozsliduvannia* : monohrafiia [Murder: The Art of Investigation]. Kharkiv : Fakt. 311 s. [in Ukrainian].
9. Isaenko, V. N. (1990). *Takticheskie komplekсы v rassledovanii ubijstv s ispol'zovaniem svedenij o material'nyh cennostyah, pohishchennyh u poterpevshih* : avtoref. diss. ... kand. yurid. nauk [Tactical complexes in the investigation of murders with the use of information about material values stolen from the victims]. Moskva. 24 s. [in Russian].
10. Zdorovko, S. F. (2004). *Rozsliduvannia vbyvstv, shcho vchyniaiutsia orhanizovanymy zlochynnymy hrupamy (typovi taktychni operatsii)* [Investigation of murders committed by organized criminal groups (typical tactical operations)]. Kharkiv : Hryf. 176 s. [in Ukrainian].

11. Shepit'ko, V. YU. (2003). *Kriminalistika : kurs lekcij* [Forensic science : a course of lectures]. Har'kov : Odissej. 352 s. [in Russian].
12. Borysenko, I. (2001). *Orhanizatsiia ta provedennia taktychnykh operatsii pry rozsliduvanni vbyvstv z rozchlenuvanniam trupa* [Organization and conduct of tactical operations in the investigation of murders with dismemberment of the corpse]. *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy*. Kharkiv : Pravo. № 3 (26). S. 213–226 [in Ukrainian].
13. Kavalieris, A. K. (1989). *Nekotorye voprosy raskrytiya prestuplenij, sovershennyh v usloviyah neochevidnosti, po goryachim sledam* [Some questions of disclosure of crimes committed in conditions of non-obviousness, in hot pursuit]. *Problemy raskrytiya i rassledovaniya prestuplenij, sovershennyh v usloviyah neochevidnosti*. Volgograd : VSH MVD SSSR. S. 60–66 [in Russian].
14. Shikanov, V. I. (1975). *Informaciya k takticheskoj operacii «Atribuciya trupa»* [Information for the tactical operation "Corpse Attribution"]. Irkutsk : Irkut. un-t. 182 s. [in Russian].
15. *Ukrainska radianska entsyklopediia* [Ukrainian Soviet Encyclopedia] / hol. red. M. P. Bazhan. Kyiv : Holov. red. URE. T. 12. 1963. 576 s. [in Ukrainian].
16. Larin, A. M., Mud'yugin, G. M. (1977). *Rukovodstvo po rassledovaniyu ubijstv* [Guidelines for the investigation of murders]. Moskva : YUrid. lit. 399 s. [in Russian].
17. Kondratiev, Ya. Yu., Maksymenko, S. D., Romaniuk, B. V. (2002). *Psykhologichni osoblyvosti orhanizovanykh zlochynnykh obiednan (vykorystannia psykhologichnykh znan u protydii orhanizovanii zlochynnosti): nauk.-prakt. posib* [Psychological features of organized criminal associations (use of psychological knowledge in combating organized crime)]. Kyiv : Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav Ukrainy. 435 s. [in Ukrainian].
18. Gavrilov, A. K., Glazyrin, F. V., Efimichev, S. P., Zakatov, A. A., Kruglikov, A. P., Posnik, V. S. (1984). *Sledstvennye dejstviya (processual'naya harakteristika, takticheskie i psihologicheskie osobennosti) : ucheb. posob. dlya vuzov MVD SSSR* [Investigative actions (procedural characteristics, tactical and psychological characteristics)]. Volgograd : VSSH MVD SSSR. 240 s. [in Russian].
19. Konovalova, V. E. (2000). *Versiya: koncepciya i funkcii v sudoproizvodstve* [Version: concept and functions in legal proceedings]. Har'kov : Konsum. 176 s. [in Russian].
20. Byhovskij, I. E. (1973). *Osmotr mesta proisshestviya* [Inspection of the scene]. Moskva : YUrid. lit. 97 s. [in Russian].

Kubariev Ivan,

PhD in Law, Associate Professor

(Donetsk State University of Internal Affairs, Kryvyi Rih)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1053-9758>

TACTICAL OPERATION "COLLECTION OF INFORMATION ON THE PLACE OF DISCOVERY OF A CADAVER"

The article discusses the tactical operation "Collecting information at the place of discovery of a corpse" as an effective form of interaction between the investigator and operational units at the initial stage of the murder investigation. It is noted that the structure of tactical operations, along with investigative actions, includes operational-search measures, which are carried out by operational workers. However, the investigator is the organizer of these measures in the framework of tactical operations. It has been stated that the activities of the investigator in organizing these measures in forensic science are not investigated. The correct title of the operation is substantiated, its features are highlighted. The structure of a tactical operation includes: 1) reconnaissance; 2) inspection of the scene, examination of the corpse; 3) extraction of samples for comparative research; 4) survey of the area outside the scene of the incident; 5) obtaining information characteristics about the territory; 6) bypassing apartments, bypassing yards; 7) organization of "work by ear"; 8) organization of observation of the scene. The characteristics of the individual components of the tactical operation are given, namely: reconnaissance, interviewing citizens, survey of the area outside the scene of the incident. In particular, the tasks of the area survey included: identification of the crime scene when it does not coincide with the scene of the incident; establishing the route of movement of criminals, victims and other persons; discovery of places of preparation for the murder; identification of traces of a crime; identification of video surveillance equipment that could record criminally significant information; reveal of objects and places in which (in relation to which) other investigative (search) or operational actions should be carried out; search for different objects. The objectives of the citizens' survey include: identifying citizens who have information that is important for the disclosure and investigation of a murder; finding out other signs of persons, possibly involved in the murder; identification of an unknown cadaver; establishing the involvement of the respondents in the crime committed. Finally, the article reveals the topic of organization the final stage of a tactical operation.

Key words: investigation of murders; interaction of investigator and operative divisions; tactical operation; inspection of a scene; search measures.

Надіслано до редколегії 17.02.2022
Рекомендовано до публікації 21.02.2022